

”En pseudohändelses framgång mäts i antalet pressklipp, inte dess betydelse för samhällsutvecklingen. Varje dag arrangeras oräkneliga sådana här pseudohändelser av politiska partier, företag, intresseorganisationer, nationer och andra som kämpar för att vinna mediernas uppmärksamhet.”

Pseudohändelser istället för verklighet

NÄR DETTA SKRIVS ÄR DET FORTFARANDE OKLART om USA och Storbritannien kommer att gå till angrepp mot Irak eller inte, och hur FN i slutändan kommer att ställa sig. Möjligen blir det ett krig med stöd av FN, möjligen ett krig utan stöd av FN, och möjligen inget krig alls. Varje dag kommer nya rapporter om förhandlingsspelet, och att orientera sig i den informationsströmmen tillhör inte det allra lättaste. Särskilt inte om ambitionen är att använda informationen för att vinna kunskap och förståelse. Bland all den journalistik om Irakfrågan som produceras, blandas sann information med förvanskad information och ren propaganda.

I den bästa av alla världar skulle journalisterna hjälpa oss som mediekonsumenter att vara källkritiska. De skulle granska all information, välja bort det som inte är sant och relevant och endast publicera bekräftad information. Den värld vi lever i är dock knappast den bästa av alla tänkbara, även om journalisterna försöker vara källkritiska. Deras uppgift är dock närmast omöjlig, för samtidigt som vi som mediekonsumenter vill ha tillförlitlig information har vi knappast tålamod att vänta till all information har hunnit kontrolleras på ett samvetsgrant sätt. Om vi vet att vapeninspektörerna en given dag ska lägga fram en rapport, då vill vi samma eller senast nästa dag veta vad som stod i den. Vi vill inte vänta tills alla journalister har hunnit läsa den och kontrollera dess information med oberoende källor.

Att vi som mediekonsumenter ställer krav på snabbhet är därför ett hinder på vägen mot en mer tillförlitlig och källkritisk journalistik. Men det är inte det enda. Kraven på snabbhet går här hand i hand med kraven på effektiv och ekonomisk produktion och med kravet på att journalistiken ska nå fram. Därför måste

journalistiken inte bara produceras snabbt; den måste också utformas på ett sätt som väcker uppmärksamhet.

Detta är ett av många skäl till den händelsefixering som många anklagar journalistiken för, och som är en viktig förklaring till journalistikens oförmåga att beskriva processer och långsiktiga skeenden. Växthuseffekter i all ära – en miljökatastrof, en larmrapport eller en demonstration är alltid mycket lättare att göra journalistik av. Detta har alla med en önskan att manipulera och använda sig av medierna lärt. Vill man fånga människors uppmärksamhet, då måste man först fånga mediernas uppmärksamhet. För att kunna göra det måste man därför kunna arrangera händelser som har nyhetsvärde. Konsekvensen av detta är att väldigt lite av det medierna rapporterar om, är händelser i egentlig mening. Enligt Nationalencyklopedins ordbok betyder ”händelse” nämligen ”avgränsat, iakttagbart skeende som inte är möjligt att (helt) förutse eller kontrollera”. Med andra ord: Verkliga händelser sker, de planeras inte. Verkliga händelser är spontana, inte konstruerade. Verkliga händelser är utan syften, de är inte möjliga att kontrollera.

I kontrast till verkliga händelser, är åtskilliga av de händelser medierna rapporterar om pseudohändelser. De är kontrollerade och planerade med särskilda syften, och ett av de viktigaste av dessa syften är att de ska uppmärksammas av medierna. En pseudohändelses framgång mäts i antalet pressklipp, inte dess betydelse för samhällsutvecklingen. Varje dag arrangeras oräkneliga sådana här pseudohändelser av politiska partier, företag, intresseorganisationer, nationer och andra som kämpar för att vinna mediernas uppmärksamhet. Det kan vara seminarier, torgmöten, intervjuer, presentationer av rapporter och annat – det

avgörande för pseudohändelserna är att de är arrangerade för att ”lura” medierna att rapportera om dem. Detta är de flesta journalister medvetna om, och de försöker därför värja sig mot allt för uppenbara försök att skapa nyheter. Samtidigt behöver de varje dag fylla sina tidningar och sändningar, och det gör dem sårbara. Särskilt eftersom de som är skickliga i att arrangera pseudohändelser kan erbjuda någonting som är bättre än verkligheten som sådan – bra bilder, slagkraftiga uttalanden, förenklingar, polariseringar, personifieringar med mera.

När verkligheten inte räcker till, när mediernas jakt på människors uppmärksamhet blir allt viktigare, då erbjuder pseudohändelserna journalistiken möjligheten att skenbart informera samtidigt som frågan om informationens sanningshalt och relevans kommer i skymundan. Samtidigt vänds den klassiska spegelmetaforen till sin motsats. När allt från partier till företag och intresseorganisationer blir allt bättre på att anpassa sig till medierna och erbjuda dem sväremotståndliga pseudohändelser, då är det knappast medierna som speglar den sociala och politiska verkligheten. Då är det den sociala och politiska verkligheten som speglar medierna. Möjligen gör detta de organisationer som är skickliga på att arrangera pseudohändelser till vinnare. Möjligen gör det de medier som rapporterar om dem till vinnare i kampen om människors uppmärksamhet. Möjligen gör det de människor som inte bekymrar sig om de är informerade, bara de känner sig informerade, till vinnare. Frågan är bara: Vilka är förlorarna?

JESPER STRÖMBÄCK

*Fil dr i journalistik
Demokratiinstitutet/Mitthögskolan
jesper.stromback@mh.se*